

ՄԻՒՆԱՏԻՅԻ ԷՐՃԻՅԱՍ

ԲԻՍԱԼԷՅԻ ՏԵՎՐԻՅԷ

ԻԼՄԻՅԷ ՍԱՆԱԹԻՅԷ ԱՏԽՊԻՅԷ ՎԷ ՍԱՅԻՐԷ

15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

1860

ԲԻՍԱԼԷ 18

ՇԼԻԲԷՐ

ՄԻՒՆԱՏԻՅԻ ԷՐՃԻՅԱՍ իւր նուստնսինստէ շէքէր հազգընտա պահս իտէճէկիմիպի տախի սէօյլէմիշ իտիք . ֆէգաթ շիմտի . յէ գատար գըսմէթ օլուպտասէօյլէյէմէտիք իսէ տէ , պու տէֆա վագթի հալտէն միւնասիպէթ ալարըրարադ , մուխթա . սարէն պահսինէ մուպաշէրէթ իտէրիդ :

Պիր չօճուղա , պիր ֆամիլէայէ , պիր քէօյէ վէ պիր մէմէքէթէ վէրիլէն նասի . հաթ վէ կէօսթէրիլէն եօլ , հէր չօճուղա , հէր ֆամիլէայէ , հէր քէօյէ վէ հէր մէմէքէթէ ույսմադ :

Պիր միլլէթին միւլէլ իֆլէրի վէ գալէմ սահիպէրի հէր հալտէ պիրէր ըէյ վէ էֆքէար իլէ , քէնտի միլլէթինէ խըա . մէթտէ պուլունարադ , պաղըսը եալընըզ պիր գըսմ , վէ պաղըսը եալընըզ պիր մատտէ իւղէրինէ պահս իթմէյի քէնտուլ . յի պիր նիշանկեահ իտուպ , պաղըսը իսէ ումուլմէն միլլէթէ խայրըլ թէմէլլէր կէօսթէրմէք նիլէթիլլէ ուղըաշըր : Եւ վէլլէրի իքի ճիւնս էֆքէար սահիպէրիլին մուրատլէրինէ իրէճէքլէրի , սօնըաքի իւլ չիւնճիւնիւնքիլէրտէն հէմ գօլայ տըր , վէ հէմտէ ազ վագթ իլլինստէ սէմէրէսի կէօրիլէպիլըր :

Ըճիպանէմիզին նիլլէթի տախի իւլ չիւնճիւ գապիլտէն , եանի միլլէթիմիզին իլէրուլէմէսինէ պիր գալի թէմէլ օլաճագ խուսուլարտան պահս իլլէմէք պուլուն . մուշ , վէ շիմտիլլէ գատարտա մէհմա էմ . քէն պաղը ուֆադ թէֆէքքիւրլէր պէյան իլլէմիշ իսէք տէ , թէֆէքքիւրլէրիմիզին ուլունլուղունու , քեաղըտըմըզն գըսալըղընը , վէ գալէմիմէզին կիտիլինի օգոյանլարըմըզն արղուսիլլէ իմթիզաճ իթտիլմէկէ , եանի Միւնաստիմիզ պիզէ պիր եիւք կիպի պուլունտուղունտան , շէօյլէ պիր գըլը սըրա կէզինէրէք պիր մուաֆըզ ըիւզկեարէ պէքլէմէքտէ պուլունտուղունուլտան , նիլլէ քէնտուլիզէ , միլլէթիմիզ հազգընտա էսաալը վէ ումուլմէն ֆաիտէլու կէօրիւնէն պահս ու թէֆէքքիւրլէրի գալիլիմիզտէ պէսլէմէքտէ պուլունմագտէ իքէն , ճիւմլէտէն պիրիսինին պուրաճըգտա ճիւզիճէ պէյանինէ իշպու շէքէր պահսինի պիր վէօիլլէ թուլթարադ պէյան իլլէմէկէ ճէսարէթ իտէրիդ :

Պիր գաչ մահտէն պերու էօթէտէն պերուտէն տիլնէտիկիմիզէ նէզարէն , միլլէթիմիզտէն խայրխահլըգտա վէ ինա .

յէթքեարըգտա նիչէ տէֆալէր էսէրլէ-
րի կէօրիւլիւլ զաթըն պիրիսի, պիր մա-
հալտէ պիր ազիւմ չիֆթիլի մալքէ պու-
լունարադ, մէգթիւր չիֆթիլքտէ բուհ-
պանան զիւմիէսի թալիւմ ու թէրպիյէսի
իչին պիր ազիւմ մէքթէպ քիւշտու ու թան-
ղիւմ ի թաիրուպ, վէ հէր պիր իրաւ ու
ազարէթ ինի միւքէմմէլ սուրէթտէնիդա-
մընա գօյադադ, միլլէթիմիդէ իհտա ի-
տէճէքմիլ :

Հէրնէ գատար պաղը մահալլէր-
տէն մէքթէպի մէզպուրուն տէրպիսի
եալընըզ բուհպանըզ հազգընտա օլա-
ճազմըլ տէյու իշիթաիք իսէ տէ, պաղը
վէ տահա զիյատէ էմնիյէթէ շայան մա-
հալլէրտէն իշիթիմիդէ վէ իթիգատըմը-
ղա նէզարէն իսէ, մէքթէպի մէզպուր
ղայէթ ճէսիւմ վէ միւքէմմէլ պիր սուրէթ-
տէ օլուպ, շիմիլիյէ գատար միլլէթիմիդ-
տէ հիչ էմնալի վուգու պուլմամըլ սայը-
տա բէք չօգ շալիիրտան տէրճ իյլէտիքտէն
պաշգա, եալընըզ բուհպանըզ թարիզը
թէալլ իւմ օլունմայուպ, իլլա բէք չօգ
սընըֆլարա միւթէալլ իք իլմ ու սանաթ
տէրսլէրի տախի մէվճուտ օլաճազմըլ :
Պու խուսուս զիյատէսիյլէ ազլէ մուա-
ֆըզ վէ ազգասիրութիւնա լայըզ պու-
լունաուղունտան, էօյլէ պիր զաթը ֆա-
ղիլէթսըմաթըն իսէնիյէթի խայրիյէսի
նին էսաթը թապիւթիյլէ պէօյլէ պիր էմ
սալի նա մէշուտ էսէր իւղէրինտէ պինա
օլունապիլլէսի իհթիմալտէն պայիտ տէ-
յիլ տիր :

() Լզաթը խայրիսահըն պու նիյէ-
թի խայրիյէսինտէն հատտէն զիյատէ
թէէէքթիւր իսէրիլ, վէ էկէր իւնա ու
մուարիֆէսինէ նայիլ օլմադ իգպալիյլէ
պախթիյար օլանլարըն էն էսնաալընըն
սըրաալընտա պուլունարադ թէճէլլիմիդ
եարտըմ իթսէտէ, պիր կիւն տէ աճի-
զանէմիլլին մին զայրիլիյազաթ հուզուրլէ-
րինտէ եալընըզ չէնտ տաղըզա բէնտի
էֆէրարը չաքիրանէմիդի սէյանէ մէզուն
ու միւյէսսէր պուլուրսա իտիք, բէնտի
նիյէթի խայրիյէսի ճէմիլէսինէպիր թա-
րիգտէ աճիզանէմիդ իպրաղ իյլէմէկէ միւ-
թէճասիր օլուրտուզ : Լաքին օլ թէսա-
տիւֆիւ շիմիլիքի հալ, իգպալ տէնիլէն

ճէննէթ վէ պէլքիտէ ճէհէննէմ մէլա-
յիքէսինին քէյֆինէ իհալէ իսէրէք, եա-
լինըզ գալէմիմիդ իլէ շուրաճըգտա պիր
գալըսպըրտը եաղարադ իգթիֆա իտէ-
րիլ :

Պիր միլլէթտէ ալիւմ վէ ազըլլը չօգ
օլտուղու թապտիրտէ, ազըլլը վէ ալիւմ
բուհպանլար տախի պուլունմասը հէմ օլ-
միլլէթին շանլընտան տըր, վէ հէմտէ բէք
չօգ ֆախտէլէրի միւֆիտ օլապիլլը . Լաքին
պիր միլլէթ ումումէն ճահիլ վէ պի թէր-
պիյէ օլտուղու հալտէ, ալիւմ վէ ազըլ-
լը բուհպանլարըն հէմ գըլմէթի պիլլինէ-
մէզ, վէ հէմտէ մէմուլլին զայրի ֆէնա-
լըզլար զուհուրէ կէլմէսինէ պիր սէպի-
յէթ վէրիլիլ օլուր : Խանի, տիմէք իս-
թէրիլ քի, կէրէք բուհանի կիւրուհի,
վէ կէրէք ճիւմանի կիւրուհի, իքիսի
պիրէր տէրէճէտէ իլէրու կիլմէլի տիր-
լէր, եօգսա պիրիսի իլէրու իլէրու գօ-
շուպ, պիրիսի իսէ կէրուտէ գալը իսէ,
թապիւթիյլէ մուվազէնէ տէնիլէն հիք-
մէթի ճիհան պօզուլարադ, օլ միլլէթին
խարապիյէթի տախի եաղալմադտէ պու-
լունուր :

() Իլլէթիմիդտէ շիմիլի հէր եէրտէ
ազ չօգ ումումէն պիր մէքթէպ զայրէթի
վէ օգումադ հէվիլէսի կէօրիւլմէքտէտիր,
վէ էիկիրմի սէնէտէն պէրու տէ, էկէր
մէմուլ օլունտուղու գատար մէյլէ կէօ-
րիլէմէմիլ իսէտէ, բէք չօգ ֆարգ կէօրիւլ-
միւլ օլտուղու ինքեար օլունամալ :

Խնսան էվլատը իքի խուսուսա, եա-
նի պիրի ճանա, վէ պիրի տախի թէնէ
խըտմէթ իլթմէքտէտիր : Ճան թէնսիդ
օլամազ, վէ թէն տէ ճանսըզ : Ահըլի
պաղըլարըն գալլինճէ ճան թէնտէն էվ-
վէլ գայըրլմալտըր, ֆէգաթ պու թէ-
ֆէքթիւր եանըլ օլուպ, իլլա կէրէք ճա-
նըն վէ կէրէք թէնին սէլամէթի իլին,
թէն ճանտան էվլէլ գայըրլմալտը տըր :
Ճանը ֆաղիլէթ պէսլէր, վէ ֆաղիլէթի
իսէ թէն իլլէր, վէ հէմտէ իքի թարիգ
իլէ, պիր թէն, եախօտ պիր ստէմ ֆաղի-
լէթ իլլէյէ պիլլը, եանի պիրիսի մալ վէ
եա բարա վասէթաթը յլա, վէ իքինճիսի
վիճուտին սաղըղը յլա : մէսէլա հազըլ-
թի Խոսնըն վէրտիկի մուլլուլըզլարա

նայիլ օլմագ իջին , պէհէմհալ , օլ իբի վարուդ տախի ինսանտէ պուլունմալուրը . զիրա պիր ատէմտէ զէնկինլը օլմայրնձա , նէ ֆուգարայա սատագա վէրէպիլը , վէ նէտէ խասթէլէրի վէ սագաթլարը կէօ . զէտէպիլը . քեզալը , պիր առէմտէ սաղլը օլմատըգձա նէ սէվապէ վէ մէզ հէպէ տայիր պիր մահալտէ պուլունա պիլը , վէ նէտէ պիր քեօրէ վէ սագաթլա եօլ կէօթէրէ պիլը :

Արջի ճանր պէսլէյէճէք ֆագիլէթի թէնին իշլէյէպիլմէսի իջին , եինէ ճանրն պիր գըսմը օլան ֆիքը վէ իսթէք տախի էլլէմիյէթտէն տիր , լաքին , քիչիտէ զարուրէթ , սէֆալէթ վէ խասթէլը օլտուգձա , կերէք իսթէք վէ կերէք ֆիքը տախի զայիֆէնուպ , պերսպէրձէ մուաղզապ պիր հալտէ պուլունուր : Իմտի պունտան նէշլէթ իտէր քի , պիր միլլէթ էվլէլա , (թէմսիլտէ կիւնահ օլմագ ֆէհպա սընձա) շու ֆանի տիւնէանըն ալահը կիպի պուլունան բարանըն վէ տէ եախօտ զէնկինլըյին թարիգընի պուլմաղէ չալըմալը , թէնի պէսլէյիպ րահաթ իթտիրմէլը , օլ վագթ թէն տախի թապիլաթիյլէ ճանր պէսլէմէ կէ մէձպուր օլուր :

Բուհպանլարըն ալիմէրինէ , միլլէթի միզին կերչի բէք չօգ իճթիյաձը վար տըր , լաքին (աձընաձագ հալ) բարա տէնիլէն տէվլէթլիյէ տահա զիյատէ իհթիյաձըմը պուլունտուղու կիւնէշ կիպի աշիքեար տըր : Հիմտիքի հալ պուլունան մէթթէպլէրիմիզտէն չըգան չօձուպարտան սէչիլիպ րուհպան կիւրուհինէ կիրտիքլէրի թագաիրտէ , միլլէթիմիզ քէնտուլի մէմնուր օլաձագ պիր հալտէ սայսալիլը . խուսուսիյէ , էջմիաթինտէ , Երուսաղէմտէ , Սիստէ , վէ տահա սայիր էիւզլէրձէ մանասթըրըրմըրտա նիզամ իւզրէ բաբազլար վէ վարդապետլըր զուհուրէ կէլմէսինէ , չօգ տէյիլ եալընըգ սէքիզ օն սէնէ սայ ու իգտամ օլունմագ լազըմ կէլտէ , օն աէնէտէն սօնրա լալըգընտան վէ լուզումունտան զիյատէ րուհպանլարըմը պուլունաձաղը շիւքհէտէն միւթէղնի տիր :

Պիր միլլէթէ էվլէլա զէնկինլը լազըմ տըր , վէ պիզիմ միլլէթիմիզին իջինտէ ,

չիֆթալիքտէն պաշգա հիչ պիր զէնկինլը եօլու պուլունտալաձագ տըր . չիւնքի զաթէն տիւնէանըն զէնկինլըյինն տախի պիրինձի թէմէլը չիֆթալիքտիր : Արջի ֆէյլէսօֆլար զէնկինլըյի իւշլէթագ սիմ իթմիշէր աիր , եանի չիֆթալիք , սանսթ , վէ թիւձարլըգ , պու հիսասս հագգ տըր վէ թօղրու տուր . լաքին պիզիմ հագգըմըգտա , շիմտիքի հալ չիֆթալիքտէն պաշգա պիր շէյ հարամտըր : Լաքին չիֆթալիքտէ գօլայ պիր իշ տէյիլ տիր , հէմ չօգ մալլւմաթէ միւհթաձա տըր , վէ հէմտէ բէք չօգ սէրմայէյէ : Նիհայէթ ուզուն սէօզիւն գըսասար , օլմէզպուր չիֆթալիքտէ րուհպան մէթթէպի բիւշատ իթտիրէձէք զաթէ , (էկէր իշիթիկիմիզ սահիհ իսէ) միլլէթիմիզէ հէմ իսլրէթ օլուպ , վէ հէմտէ օլ խուսուստա շիմտիտէն չըրագլար եէթիշտիրլմէք իւզրէ , պիր չիֆթալի մէթթէպի բիւշատ իթտիրտիքտէն պաշգա , պիրտէ շէքէր ֆապրիգասը իհտասընա հիմմէթ պուլունարագ , միլլէթիմիզէ հատտէն զիյատէ ֆաիտէլը պիր թէմէլ թալը վաղ իլլէմէ կէ լութֆ ու հիմմէթ պուլունրմասը թարաֆը աձիզանէմին էզձան ու տիլ նիյալ օլունուր :

Աիւն պէ կիւն էվրօպալըլար թիւրքիյայա գօշմագտէ , վէ ազ ու հիւնէրլէրի վէ զէնկինլըլէրիլէ հէր պիր թիւձարէթէ էլ աթմագտա օլտուգլարընտան , պիզլէր իսէ սալա տէրտիմիզին չարէսին ալումաղէ տիւշիւնմէքսիզին , եալընըգ կիւնահրմըգտան , թէձէլ իմիզտէն , վէ գէմանէմիզտէն չիքէայէթ իտէ կէլմէքտէյիզ : Փագըր զաթէն ֆագըր տըր ազլար կէզէր . ազըլըձա էսնաֆ , իշլէտիկի սանսթըն կիւնլէր վէ երըսըր կէչտիքձէ պիւթիւն պիւթիւն մուաթթալ օլաձաղըն ֆէհմ իտէրէք տիւշիւնիւր տուրուր . վէ ազ չօգ բարասըր պուլունանլէր իսէ , նէ իշլէ գուլանաձագլարընը , վէ բիմէ էմնիլլէթ իտէպիլիպտէ պէշ բարա վէրմէ կէձէսարէթ իտէձէքլէրինի շալըրմըլար , նիշլէ կիձէլէր ույգուսուղ գալըրլար . ֆուգարա վէ էսնաֆըմըգ հէմ թէնպէլ , վէ հէմտէ ինսաձը , պիլտիկինտէն շալմալ . զէնկինլէրիմիզ բիպիր վէ րահաթը սէվիձի

օլտուղարնտան սարրաֆըղը թէրք իտուպ չիֆթալիյէ իրթ իքեապ իթ մէզէր. չիւքի էն ֆէնասը պուտուր քի, տիւնեա. տէ էն աղիզ, էն չօգ մալիւմաթ է վէ էն չօգ զէնկինլիյէ միւհթաճ՝ օլան չիֆթալիք, Լօնտուր Լօրտլարընըն տախի պայիսի սէրվէթի վէ սէֆաաթը օլմագտէ իքէն, պիգիմ ինսիմիզտէ էն էտնա վէ էն մէք. րուհ պիր սանաթ վէ քեար սայըլմը տրը, քիմէլէր իրթ իքեապ իթ մէզէր, (ճէ. հալէթ ճէհալէթ . . .):

Եթէն շէքէրին պահսընա պաշա. մագտան էվլէլ շունու տախի պիւմէք լա. զըմ տրը քի, չիֆթալիք տիմէքէ եալը. նըզ, արբա, պուղտայ վէ սամանճըլզ անլամայալմ, զիրա չիֆթալիք բէք թէ. միզ պիր թիճարէթ գօլու տուր, վէ բէք չօգ գըմլարա թագսիմ օլունուր, աթ. ճըլզ, գօլունճուլուզ, շարապճըլզ, շէ. քէրճիլք, իսպիրթօճուլուզ, սիրքէճի. լք վէ սայիրէրի ճիւմէսիտէ չիֆթալիյէ տախիլ տիր:

Չիֆթալիք օլան եէրտէ թապիա. թիյէ հայվանաթ պուլունմասը լազըմ կէլուր, հայվանաթ չօգ օլտուղճա մահ. սուլ տախի չօգ օլուր, վէ մահսուլ չօգ օլտուղճա հայվանաթ տախի չօգ օլուր, վէ իյի պէսլէնուր. վէ պիր մահալուտէ ի. սէ մահսուլ վէ հայվանաթ չօգ օլտուղճա օրանըն ինսանլարը թապիաթ իյլէ րա. հաթ էօմը կէլիրը:

Եթէր տէնիլէն թաթը շէ, հէր քէսէ մալիւմ տիր, վէ չիմսի զարաֆէթ տէվլիմիզ օլտուղունտան, հիջ պիր եէր. տէ շէքէր կէօրմէմիշ վէ պիլմէմիշ օլտագ տախի, իսթանպօլտա պիր էվէ միսա. ֆիր կիթաիկիմիզտէ, սիւսիլ թէքսիլէր իլէ էլմասթրաշ քեասէլէր իլինտէ կէլէն թաթըլարը, կիւմիւշ գաշըզլար իլէ էբլ իթ տիկիմիզտէ, թապիաթ իյլէ անլար վէ պիլըր օլմագտէյիզ:

Սահսուլլարտէն բէք չօգ շէյլէրտէ շէքէր վար տրը, վէ շէքէրտէ իքի ճինս տիր, պիրիսի սօնուպ պուզ քէսիլէն ճինս տիր քի հէր կիւն կէօրմէքտէյիզ, վէ տի. կէր ճինսի իսէ տօնուպ պուզ քէսիլմէզ, անճագսու հիյէթինտէ զալան տրը. մէսէ. լա բէքմէզտէ տիկիմիզ օլ սուլու շէքէր ճին.

սինտէն տիր, քի անը օլպիր շէքէր կիպի պուզ հիյէթինէ սօգմագ միւմէին տէ. յիլ տիր. ֆէգաթ տօնմագ վէ պուզ քէ. սիլմէք տէտիկիմիզ պուրատա իլմճէ պիր սէօյլէյիշ օլտուղունտան, էօյլէ սօնուղուն շիտուէթինտէն զուհուրէ կէլէն պուզ քէ. սիլմէք հալի անլաշըմամալը տրը:

Եթէր պաշը ճա իքի շէյտէն չը. գար, էանի շէքէր գամըլընտան վէ բան. ճարտան: Եթէր գամըլընըն շէքէրի բան. ճարրըքիտէն տահա ալեա իսէ տէ, օլ գամըլ սըճագ մահալէրտէ հուսուլէ կէ. լուպ, հէր եէրտէ պիլթ մէտիկինտէն, բանճար շէքէրինին իհտասը, տիւնեա. յէ զայէթ պիւլիք պիր պէրէքեաթ սա. յըսա ճայիզ տիր:

Թէնսիլլէք վէ ճահիլլէք հագգըն. տա հէր տայիմ լանէթ օգումագտէյիզ, վէ հագգըմըլ տախի վար տրը. չիւքի, թիւրքիյամըգտա շու գատար միլիօնլար. ճա օգգա շէքէր, տիւնեանըն տէօրթ թարաֆընտան կէլուպ սարֆ օլունմագ. տէ, վէ էն լէզիզ ու նէֆիս թաամէլի. միզտէ գուլանըլմագտէ, վէ Ստանա, թէր. սուս քէնտի վաթանը աօլիյէմիզտէ իսէ, շէքէր գամըլ ֆէլահլարըն հայվանլարը. նա եէմ, վէ չօճուզլարընա պիր էյլէնճէ օլմագտէ իքէն, պիլզաթ օրանըն էհա. լիսի տախի, Մարսիլեա վէ եախսօտ սա. յիր մահալին շէքէրինէ միւհթաճ պու. լունմագտէ տիր. հալպու. քի, զիքը իթ. տիկիմիզ մէմէքէթ լէրտէ շէքէր ֆապրի. գասընա թէլէպպիւս իտէպիլէճէք գա. տար բէք չօգ բարտար պուլունան ատէմ. լէր տէ էքսիք տէյիլ իսէ տէ, հէյ վահ, պիր շէյ էքսիք տիր, էանի ճանսըլ թէն, էօլիւ սայըլտըղը կիպի, աղըլըզ տախի բարա հիջ սայըլըր, էանի իլմ ու մալիւ. մաթ էքսիք տիր, իլմ ու մալիւ. մաթ:

Տիւնեատէ պիւթիւն ֆապրիգա. լէրտէն ագալի իքի միլիօն բէրրէ միլիօն օգգա շէքէր զուհուրէ կէլուպ, իսկիլ. թէրրատա սարֆ օլունան շէքէր ատէմ պաշընա սէնէտէ 12 օգգա, Բարիստէ 8 օգգա, վէ նիհայէթ պիւթիւն լվրօպատա իւսթ իւսթէ ատէմ պաշընա 3 օգգա շէ. քէր սարֆ օլունմագտէ տիր:

Պիր մէմէքէթ տէ շէքէր ֆապրի.

գասը իհտաս օրնստուղու սուրէթտէ , եալննը շէքէրին ուճուղուղու իլէ գա- նաաթ օրնսմայուպ , իլը տաճա սայիր ֆաիտէլէրի տախի միւճիպ օլաճաղի աշի- քեար տըր : Չիւնքի պիր թագըմ իշճի- լէրէ իշ , հայվանաթէ եէմ չըգտըգտան պաշգա , բանճարլար ալէսսէվիյէ իքի , ի- քի պուշուգ արչըն տէրինլիյէ գատար թօբրաղըն իլինէ պիր ինճէ քէօք սալըպ , թօբրաղը եմաիկինտէն , պաշգա պիր թագըմ մաստուլար կիպի , քէնտիյէ եարայաճաղ էճպալէրի եալննը թօբրա- ղըն եիւղու թարաֆլարընտան էմինէրէք , թարլայը զայիֆլէթ մէյուպ , անճաղ տէ- րինտէքի էճպալէրի տախի եօգարույէ ճէլպ իտէրէք , չիֆթճիլք սանաթըն- ճա թարլայը սէմիրթմիշ սայըլըր քի , բանճար էքիլէն թարլա տայիմա մաճ- սուլար օլուր տիմէք տիր :

Թիւրքիյաւրգտա բանճար եալննը թուրչու վէ եէմէք եաբմագ իլին էքիլ- մէքտէ իքէն , վէ պաղէպանլէր էլինտէն ալընմագտէ իքէն տախի , քէք չօգ մա- հալլէրտէ օգգասը պիր իքի բարատան ղիյատէյէ տէյիլ տիր . օլ սէպէպտէն պու- խուսուստա ուղունճա պիր չիսապ կէօս- թէրմէք հէմ թէհի շէյ տիր վէ հէմտէ , խասսէթէն չիֆթլէրէրտէ քիւլլիյէթ- լու բանճար էքիլտիյինտէ տաճա ուճուղ- ճա մէյուտանէ կէլէճէկի հէր քէսէ մա- լիւմտիր : Աէրչի բանճարըն էքիլպ պիր չիլմէսի իլին նիչէ վուղուֆիյէթլէրէ միւհթաճ պուլունտուգտան պաշգա , ճինս ճինս բանճարլար պուլունտուղու ա- շիքեար իսէ տէ , շէքէր ֆապրիգասընը իհտաս իթմէկէ չըգըլան ատէմ , թա- պիաթիյէ ուսթասընա թէվէճճիւհ ի- տէճէք տիր , ֆէգաթ պուրաճըգտա շու- գատարը մալիւմ օլտուն քի , պէյաղ բան- ճար հէքսինտէն ղիյատէ մագպուլ տուր : Վէ ալէսսէվիյէ 100 օգգա բանճարտան 7 օգգա թէմիլ շէքէր չըգըլ , պաղը դա- լան ճիպրէսի իսէ ապլա զայիլ օլնայուպ քէք չօգ իլէրէ եարայա պիլիր . վէ խու- սուսիյէ թարլալարա կիւպրէ օլուր : Վէ բանճար էքիլէճէք թարլա , եախօտ չիֆթլէրէր պիրաղ տէնիգտէն եիրագտէ պուլունտուպ լէպի տէրեա օլմամալը տըր-

լար , չիւնքի լէպի տէրեատէ հուսուլէ կէլէն բանճարըն պօղաղը թարաֆընտա , պիր նէվի թուղուլուգ պուլունտուղուն- տան , շէքէրճիլք սանաթընճա մուղիրը սայըլմագտէ տիր :

Չօգ տէֆա պայաղը իալգ սիհա- հընտան , շէքէրին իլինտէ քէմիք վար ի- միշ , վէ քիրէճ վար իմիշ տէնիլտիկի , վէ հաթթա պիր թագըմ քէմիքճիֆրէնք- լէրին կէլուպ քէմիք թօբլատըգլարընը , սէօյլէտիքլէրինէ թաստիգըյէթ իլին , պիր իսպաթ թուլուլուղու իլիթիլմէք- տէ տիր : Մէգքիւր իթիգատըն թէմէլի եալան տէյիլ տիր , լաքին ճահիլլէրին նիչէ եանըլ իթիգատէրի կիպի պուտա- խի եանըլ տըր , չիւնքի կէրէք գամըլտան չըգան շէքէր վէ կէրէք բանճարտան հա- պը օլան շէքէր , զաթինտէ էամըլճէ օլուպ սօնրա քիրէճ իլէ պաղը ամէլիյաթլէր օ- լունուպ , վէ եանմըլ քէմիք քէօմիւրիւ- նիւն թօղունտան իսէ շէքէր սիւղիւլուպ թէմիլլէնիլ :

Թիլգիւմ Գայսէրիյէմիլտէ բասարը- մաճըլըգ սէպէպինտէն քէք չօգ քէմիք- լէր պուլունմագտէ իսէտէ , գըրլարտա վէ թաղլարտա պուլունան թաշլարա ար- գատաշ օլմագտէն պաշգա հիշ պիր շէյէ միւֆիտ օլաճամագտէ տիր . հալ պու քի , նիչէ քէմիք գուլանըլըր սա- նաթլէրճէ սանաթքեարլէրիմիլ պու- լունմուշ օլա , սէնէվի բասարըմաճըլըգ կիպի պիր սանաթ եիւղինտէն հասըլ օ- լան թիճարէթտէն եիւղլէրճէ վէ պին- լէրճէ ղիյատէ եալննը քէմիքլէր եիւ- ղիւնտէն թիճարէթ հասըլ օլապիլիր զանն իտէրիլ :

Թիլգիւմ միլլէթիմիլտէ քէք չօգ չիֆթլէք սահիպի ատէմէր վաք իսէ տէ , չիֆթճիլք պայաղը պիր սանաթ տըր , էն էսնա , վէ էվտէ չարչըտա հիշ պիր իշէ եարայամայան ատէմէր տախի չիֆթլէք- լէրէ կիտուպ քէհեա ֆալան օլմալը տըր- լար տէյու պիլինտիկինտէն , վէ մաճ- սուլ կէօրիւլմէյուպ զարար գուհուրէ կէլ- տիկի թագտիրտէ , աճանըմ , չիֆթճի- լէք տիր պու , նէ՞ եաբալըմ , կիւնահըմըգ- տան Ալլահ պու սէնէ պիլի մահգուն պը- րագտը տէյերէք , վէ քէնտի ճէհալէթի-

նին սեպտեմբերին Ալազըն իւզերինէ աթարագ, քէնտու քէնտուէրինի թէ սելի իյէմէնին թարիգընը պիտիքէրինտէն, տաճա չիթթախիլին գըյմէ-
թինի թանըյաճագ գատար ճէվհէրը վէ ագըլու զաթլէրէ մալք օլմամը իչին, բէք չօգ վազթլարա վէ իգպալէրէ միւհ-
թաճ պուլունտուղումուզտան, շուրա-
ճըգտա սալթ շէքիւրճիլք իւզերինէ պիր հիսապ կէօսթէրէրէք պաճսըմըզը թէք-
միւ իտէլիմ:

Փարիզին մէշուր ալիմէրինտէն Մ. Բայէն շէքէր հագընտա շու եօլտա պիր հիսապ թէրթիպ իյէլէմիշտիր, եա-
նի 4 միլիօն օգգա բանձարտան, 250 պին օգգա շէքէր ալմագ, վէ 100 կիւնտէ իճ-
րա օլմագ իւզրէ:

ԴՈՒՌՈՒՇ

14,000 կիւնտէլք, երբէք, գա-
րը վէ չօճուգ օլարագ 100,000
քէօմիւր վէ օտու 60,000
Բիրէճ վէ քէմիք քէօմիւրիւ . . . 100,000
Եհտի եիւզէլի պին զուրուշուգ
պիր մազինա թաղըմընըն ագ-
ճէ ֆայիզի եիւզտէ օնտան . . . 75,000
Եէրքիրար, թամիրաթ, նազըր
այըզը, վէ եազըճը այըզը . . . 120,000
վէ պիզճէ բանձարըն օգգաըն
2 բարատան հիսապ իտէրէք,
4 միլիօն օգգա բանձար իչին 8
միլիօն բարա 200,000
Ֆրանսա մէմէքէթլէրինտէ հէր
պիր շէյ բարա իտէպիլտիկին-
տէն, մէրգում շէքէրտէն պա-
զը գալան պիր թագըմ ճիպրէ,
քէօբիւք վէ սայիրէյի 115
պին զուրուշ մէսարիֆտէն
թէնզիլիթ միշիտէտէ, պիզլէր
հիշ թէնզիլ իթ մէյիլմտէ,
պագալըմ հիսապըմըզ նա՛սըլ
օլուր. վէ Ֆրանսատա շէքէրին
սէրմայէսինտէն զիյատէ տէվ-
լէթպիր նէվի բէսմ ալմագտէ
իտէտէ, պիզլէր օգգատա 20
փարա կիւմրիւք վագ իտէ-
լիմ 125,000
780,000

Եէքիւն 780,000
վէ պու ուղրա 100 կիւն իչինտէ
տէվր օլունմասը լազըմ կէլէն
250 պին զուրուշ սէրմայէնին
ֆայիզի, զիյատէսիլէ 15,000
Խթանպօլա եագըն պիր մաճալ-
տէ պէօյլէ պիր ֆապրիգա
գուրուլուղու թագտիրտէ,
250 պին օգգա շէքէրին նազ-
լիյէսի իչին 80,000
Ճէման մէսարիֆաթ 875,000

Տիմէր տիր քի, Խթանպօլտա շէ-
քէրին օգգաըն 3¹/₂ զուրուշա մալի օլուպ,
վէ ագճէ ֆայիզի ֆալան հէր պիր շէյ
չըզմըլ օլուր, ֆէգաթ տաճա պու հի-
սապ Ֆրանսա հագընտա օլտուղունտան,
պալեատէքի մէսարիֆաթըն իչինտէն պիր
գաչընըն թէնզիլ օլունմասը լազըմ կէլէ-
ճէկի աշիքէար տըր:

ԳՐԱԴԱՐ ՄԵՐԹԱՊԻ

(Դ. 9 տան պէրտա տէլաթ)

Սէքիզ տէֆա տըր գըզլար մէքթէ-
պի իւզերինէ եազմագտէն պիլլէր օսան-
մաւորգ իսէ տէ, չօզլար թաճիլ օլտու-
լար զանն իտէրիլ: Գըզլար մէքթէպի
հագընտա պիր թարաֆտան քէնտիէֆ-
քեարըմըզ պէյան իյէմէքտէ իբէն, պիր
թարաֆտանտա, մէքթէպտիմէքնէ տիմէք
տիր: վէ նէ գատար գըյմէթլու, միւպա-
րէք, վէ սայ ու տիգգաթէ վէ ֆէտա-
քեարըզա միւհթաճ պիր քէյֆիյէթ
տիր, մէճմա էմբէն հէրքէսէ պիր իպ-
րէթի էվլէլ օլմագ իւզրէ իճրասըն տա-
խի կէօսթէրմէք նիյէթիլէ, պուլտան 3
պուլուգ մաճ ագտէմ պիր թագըմ իլան-
լար նէշրիլէ, Գում գաբու վէ Եէնի գա-
բու ճիվարընտա Սըբազան Պատրիարգ
Հայրըն նէզարէթի թաճտընտա պուլու-
նարագ, պիր գըզլար մէքթէպի աչմագ
միւրատընտա պուլունտուղումուզու պէ-
յան իյէմիշիտիլ իտէտէ, միլլէթիմիզին
պալթթը սիյաճընտան, հէման օն քիշի-
տէն զիյատէ արղուքէշ քիմնէլէր կէօրէ-

մէտքի միջոցէն , մէյեռան սիւքիւթ իյլէմիւնի տիր : Պու խուսուսուն նէ գաւտար աճրնաճադ պիր խուսուս օլտուղունուն գալէմիլէ թապիրի զայէթ էլ զայէ միւլքիլ պուլունտուղունտան , գալլէրինտէ միգուարի զէրրէ ազգասիրուն թիւնլարը վէ հայրէնասիրուն թիւնլարը տէրքէար օլանլարըն , լիսանէն պուլունտուղլարը մահալլէրտէ հէր պիր լազըրտըրընա պիրէր թիմէլ կիպի թուլաւրազ վէ միւլքին մէրթէպէ հէրքէսէ պահաւ իֆատէ իտէրէք , թահրիքի զայրէթ վէ հէվիլէրինս սէպէպ օլմագտէ պիր գուսուր պուլունմալէրին ըհաւ իտէրիզ : Զիրա միլլէթ իմիլլտէ պին տիւրլի խաւթիլք վար տըր , լաքին թէմէլի վէ բէօքիւ եալընըզ գըզլարըն ահմազ գալմալարը տըր . նաֆիլէ պաշգա իլաճ արամագ իսթէմէզ . գըզլար մէթէպինս ումուլմէն զայրէթ օլունուր իսէ , ազ վագթին իլինտէ միլլէթ իմիլլտէ պիր պաշգա սուրէթ բէսպ իտէճէկի կիւնէլ կիպի աշիքէար տըր : Արքի պիլլէ պիլ , իքի ալտէն պէրուքէնտի աշաճաղըմըզ մէթէպտէն իւմիտի գաթ իթմիլ պուլունտուպ , շիմտիտէն սօնրա իճրասընա թէլէպպիւս իտէպիլմէմիլ միւլքինսիլ կիպի օլմուլ իսէտէ , միւրատըմըզ ումուլմէն միլլէթիմիլ հազգընտա օլտուղունտան , շիմտի օլմագ իսէ տախի , իլէրուտէ պիր կիւն թէլէսիրին կէօրէպիլմէք էմէլլիլ , հէր վագթ , հէր եէրտէ , վէ հէրքէսէ պուլ խուսուսու վազ վիրուպ թահրիք իյլէմէյէ պորճլոյուլ . զիրա տիւնէատէ ֆէնալըզլարըն էն պաշըճա սէպէպի , պիր շէյի ալլա օլմագտուն հիսապ իտէրէք իւմիտ բէսիրլիլսէ տիւլմէք տից :

Գըզլար մէթէպի պահսընը պուտէֆա խաթմիտուպ , ումուլմէն մէթէպէր պահսինս միւլպաշէրէթ իտէճէկիմիլտէն , պու պապտէ իքինճի տէֆա օլարագ միլլէթ իմիլլտէ պիր ըհայի նալիլիյէ միւսարաւթ իտէրիլ :

Եւ միլլէթ իմիլլտէն չօպանլարը պուլունտան բուհպանլար , հէր պիր տուանըզտա , քարոզունուլտա , վէ միւսահէպէթինիլտէ գըզլար մէթէպի լաֆըն հէր շէյտէն զիյատէ միւհիմիլ ու միւպարէք օլ

տուղուն սէյլէմէկէ հիւմէթ իտինիլ :

Եւ բէտէրլէր ու վալտէլէր , գըզլարընըզն նամ ու նամուսունու , գատր ու գըյմէթինի վէ նէլաքէթ ու թէրպիյէսինի արգու իտէր իսէնիլ , օգույուպ թահսիլի մալիւմաթ իյլէմէլէրինս , վէ կիւլայի սանաթլէր էյրէնմէլէրինս սարֆը էֆէրար վէ սայ ու զայրէթ իտինիլ :

Եւ տէլիգանլար , կէրէք սիլ վէ կէրէք սիլտէն սօնրա կէլէնլէրին , օյմա գալլա կիպի գարըլար իլէ , պիր թէհի վէ օսանաճադ , վէ ուլթանագ էօմը կէլիլմէսինի իսթէմէյիս , իլա թէմիլ լիսանլը , ահսէն հարաքէթլի , նալիք էթվարը , վէ պազըլլարտան , պիրիւճիւլէրտէն վէ . . . լէրտէն իքրահ իտիճի գըզլար իլէ էվլէնիպ , ինսանճէ վէ ինսանիյէթճէ էօմը կէլիլմէք իսթէր իսէնիլ , գըզ գալընտալարընըզն , վէ ազրապա ու թէալլիւգաթընըզ գըզլարընըն օգույուպ մալիւմաթ բէսպ իյլէմէլէրի իլին ճան ու տիլտէն , շիրքէթլէր թէլէքիլինս , վէ մէթէպիլէր քիւշատինս սարֆը ագճէ վէ պէլլի վիճուտ իտինիլ :

Վէ նիհայէթ , եւ միլլէթ իմիլլտէն սահիպ սէրլէթ վէ նուֆուլլէրի , կէր տիւնէատէ պիր պիլիւք խայրիտահըզ իտուպ , ինտէլ էէզտան մագուլուլ վէ միլլէթ իմիլլտէ էպէտ էլ ապատ մէմուլ օլմագ իսթէր իսէնիլ , հէր շէյտէն էվլէլ , վէ հէր շէյտէն զիյատէ , հէր եէրտէ վէ հէր բէյտէ գըզլար մէթէպի քիւշատինս , կէրէք Ալլահ ազընա , վէ կէրէք միլլէթ իմիլլտէ շէվլինս , էլինիլտէն կէլէն ֆէտաքէարըզը էսիրիլէմէյինիլ :

Եւ իլմէրին բունարը Ալլահ , օլնուրը իլահին իլէ , գուլմէթի ճէհալէթտէ գալմըլ օլան միլլէթ իմիլ թէնվիրէ ինսայէթ իյլէքի , էսրարը թապիլաթէ աշինա օլարագ , բէնտու գատր ու գըյմէթլէրինի թանրմաղէ միւլթէտիլ օլուն :

Ի Խ Պ Ա Ր Ա Թ

Պունտան էվլէլէի Միւնատիմիլտէ իտիւնէլու շալիքտան հազգընտա կէօսթէրտիկիմիլ հիսապ , պիր սէպէպէ մէպնի ունուլթուլարագ եաղնըզ գալմըլ տըր :

Ա Ջ Դ Ա Յ Ի Ն

Կէշէնէրտէ Միւնատիմիզտէ պահար կէշէն
Գայսէրիյէ շէհրի Սուրբ Աստուածամայր Եկեղե-
ցիսի մէքթէպինին հիւանի իտարէսի զըմիննտա թէր-
թիպ օլունմուշ օլան Հայկազեան նամ ընկերութիւն,
1858 Ապտեմբեր 1 աէն իթիպարէն պաշաքըլպ,
1859 Ապտեմբեր իպթիտարնտա թէշտիտ գըլըն-
տըգտա, թարիգը խայրէթէ արղուքէշ պուրունան
զէվաթ թարաֆընտան, էջլէ պիր շիրքէթի խայրէ-
յէյէ հիսսէմէնտ պուրունուլարագ, թէրաքիւմ ի-
աէն 28,570 զուրուշ մէպլալին սուրէթի, էտասընա
հիւմմէթ պուրունանլըրին իսմ ու մախէպլէրիյէ
պէրապէր, թարաֆը աշիղանէմիղէ կէշիշ օլու-
ղունտան, ումումէն միլէթիմիզէ պիր թէշվիգաթը
խայրէնճամ օլմագ իւզլէ, նէշըինէ միւսարաաթ օլուն-
տուգտան սսնրա, մէպլալը մէզպուրուն պիր սու-
րէթի հասէնէտէ սարֆիյէ, իլէրուտէ պիլհիսապ
սէմէրէյի մաթլուպէսինին տախի, պայիսի իթիթի-
խարլըրի օլմագ էմէլիյէ, պէյանընա հազըրպուրուն-
մալէրի, շիրքէթի մէզպուրէ նէշարէթինէ թախսիս
գըլընան աղալէր թարաֆլէրինտէն արղու օլունտը :

Ղ Ո Ւ Ռ Ո Ւ Ը

Ֆրէնքեան հաճի Կարապետ Աղա	3000
Մօստիլեան հաճի Նշան	1800
Թէքէեան հաճի Մուրատ	1200
Էմէրէքլի Գուզուեան հաճի Յարութիւն	1000
Աւ պոյաշըեան հաճի Կարապետ	900
Տիւլկէր ֆիլիպպօսեան հաճի Սիմէօն	900
Գաղազեան հաճի Նշան	900
Հաճի Յովհաննէան հաճի Յովհաննէս	900
Քիւրքէեան հաճի Կարապետ	900
Կիրակոսեան հաճի Դանիէլ	900
Մալխասեան Սարգիս	900
Տատըրեան հաճի Աղա	600
Էմէրէքլի Տէյիրմէնճեան հաճի Եղիա	600
Սաղըրեան հաճի Կարապետ	600
Շիրինեան հաճի Գէորգ	600
Չէրէշի Պետրոսեան հաճի Մկրտիչ	600
Ուզուն ալըգեան հաճի Գէորգ	600
Թէքէեան հաճի Յակոբ	600
Քէհէեան Եսայի	480
Սանաղգ մեմուրի Սարգիս	360
Շահպազեան Բարսեղ	360
Չէրէշի Պետրոսեան Աւետիս	360
Պարլըմճը պաշը Գէորգ	300
Թախթա պուրունեան Յարութիւն	300
Գըլըմճեան հաճի Թորոս	300
Խաչատուրեան հաճի Աւետիս	300
Մինասեան հաճի Բարսեղ	300
Պաղլանտեան հաճի Յարութիւն	240
Արղար մօրուքեան հաճի Սիմէոն	240
Խիկէնտիլեան դաֆաֆ հաճի Յակոբ	240
Թովմասեան հաճի Յովհաննէս	240
Քիւրքէի Եսայեան հաճի Յովհաննէս	240
Պախոխարեան հաճի Կարապետ	240
Եփրեմեան հաճի Յակոբ վէ Կարապետ	240
Թալլեան Յակոբ	240
Ճամճեան հաճի Գրիգոր	180
Շէքէրճեան Եղիա վէ Մարտիրոս	180
Թապիպ Ստեփան	180
Դաֆաֆ պաշը հաճի Գրիգոր	180
Պուտաղեան հաճի Կարապետ	180
Թախթա պուրունեան Յովհաննէս	180

Եւտի պէլաեան հաճի Գրիգոր	120
Քէլէքեան հաճի Աւետիս	120
Աղապաեան հաճի Յակոբ	120
Բամպըգճեան հաճի Մերկերիոս	120
Ընգապապեան Մանուկ	120
Բալամութեան հաճի Կարապետ	120
Գույումճու բաղլաեան Մերկերիոս, հաճի Յակոբ վէ հաճի Կարապետ	120
Չատըրճեան հաճի Յակոբ	120
Գալապազեան Պետրոս	120
Թէլլալեան Յարութիւն	120
Քէլէքեան Սարգիս	120
Հաճի Եուսուֆեան Կարապետ	120
Ուզունտեան հաճի Դանիէլ	120
Գաղանճեան հաճի աղա	120
Գընաճեան Յակոբ	120
Պալլեան Եղիա	120
Խիկէնտիլեան հաճի Յակոբ	120
Թալլեան հաճի Յովհաննէս վէ Յարութիւն	120
Չամպըգճեան Յակոբ	120
Մարալլեան Յովհաննէս	120
Թէմիլեան Յարութիւն	120
Քէյիլեան Կարապետ	120
Մալխասեան Սերովքէ	120
Աղապազեան հաճի Ղազար	120
Ընգապապեան Գէորգ	120
Թորոսեան Սարգիս	90
Տատըրեան Մկրտիչ	60
Եսայեան Կարապետ	60
Աբէլեան Յովհաննէս	60
Մարալլեան հաճի Գէորգ	60
Չախմախճեան հաճի Յակոբ	60
Պէզճեան հաճի Յովհաննէս	60
Տէօվլէթեան պէրպէր հաճի	60
Հաճի Եուսուֆեան Կարապետ	60
Ուզուն Պոլոսեան հաճի Մինաս	60
Քէհէեան Սարգիս	60
Խըրջաեան Յարութիւն	60
Բալլեան հաճի Բարսեղ	60
Սուլաճեան Պետրոս	60
Խալմապօլլուեան Կարապետ	60
Սահաթճի հաճի Յարութիւն	60
Ճուլֆաեան Յովհաննէս	60
Համամճեան Յովհաննէս	60
Պուտաղեան Յակոբ	60
Հասըլճը Մանուկեան Կարապետ	60
Հինտ օղլու Յակոբ	60
Երանոսեան հաճի Եղիա	60
Հալաճեան Կարապետ	60
Փոսպըլըղլեան Կարապետ	60
Տալըրանեան Եղիա վէ Գրիգոր	60
Թապախճեան հաճի Մովսէս	60
Մընաթեան հաճի Գէորգ	60
Փիլիպպոսեան Կարապետ	60
Քէլէքեան հաճի Յարութիւն	60
3 Քրիստոնէայ 1 և 120, 2 սի 60 զուրուշտան	240

Իշպու շիրքէթի միւսթահսէնէնին նէշարէթինէ
միլլէթ թարաֆընտան ինթխապ օլունան Աղալար :

Մալխասեան Սարգիս Աղա,
Կիրակոսեան հաճի Դանիէլ Աղա,
Հաճի Յովհաննէան Յակոբ Աղա,
Սաղըրեան հաճի Կարապետ Աղա,
Շահպազեան Բարսեղ Աղա :